

Rapport 2006:65

Arkeologisk förundersökning

Trafikplats vid Ljura bytomt

RAÄ 115

S:t Johannes socken

Norrköpings kommun

Östergötlands län

Kjell Svarvar

Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M

K U L T U R M I L J Ö A V D E L N I N G E N

Trafikplats vid Ljura bytomt

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning	4
Syfte	4
Metod och dokumentation	4
Resultat av kartstudier	4
Resultat och tolkning	6
Referenser	6
Tekniska uppgifter	9

Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
K U L T U R M I L J Ö A V D E L N I N G E N

Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
lansmuseum@lansmus.linkoping.se • www.linkoping.se/lansmuseum

Sammanfattning

Med anledning av planerad ombyggnation av trafikplats Ljura, E22-Söderleden, Norrköpings stad och kommun utfördes en arkeologisk förundersökning. Exploateringsytan berörde den NV delen av en i fornminnesregistret registrerad by/gårdstomt, RAÄ 115 Sankt Johannes socken.

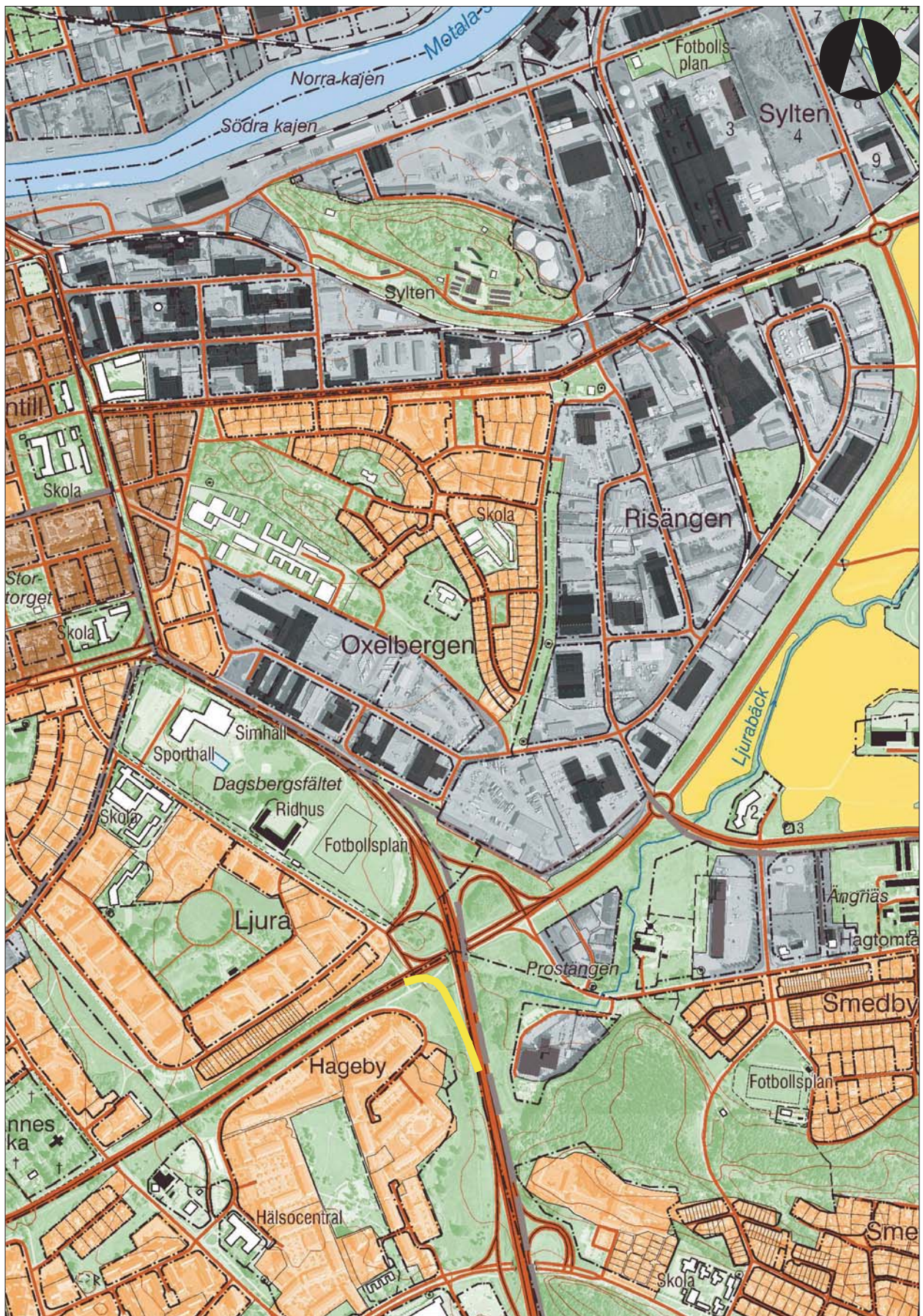
Vid den arkeologiska förundersökningen grävdes tre sökschakt i området för den planerade vägbyggnationen. Inget av arkeologiskt intresse påträffades.

Kartstudier visar att utsträckningen för Ljura bytomt är något felaktigt inprickad på fornminnesregistrets registerkartor.

Östergötlands länsmuseum gör bedömningen att den tillänkta byggnationen kan vidtas utan ytterligare arkeologiska insatser. Vidare anser Östergötlands länsmuseum att kartmarkeringen till RAÄ 115, Sankt Johannes socken bör justeras ca 200 meter åt VSV.

Kjell Svarvar
Antikvarie

Figur 2. Utsnitt ur Fastighetskartan med den aktuella sträckan markerad (gul). Skala 1:10 000.

Inledning

Östergötlands länsmuseum utförde en arkeologisk förundersökning med anledning av ombyggnation av trafikplats Ljura, E22-Söderleden, Norrköpings stad och kommun. Det aktuella arbetet föranleddes av byggandet av en ca 150 m lång planerad väggramp mellan Söderleden och Söderköpingsvägen/E22, söderut mot Söderköping. Området för den planerade vägsträckningen berörde den nordvästra delen av en i fornminnesregistret registrerad by/gårdstomt, RAÄ 115, Sankt Johannes socken. Undersökningen utfördes i januari efter beslut från Länsstyrelsen i Östergötlands län.

Ansvariga för vägbyggnationen var Vägverket Region Sydöst på uppdrag av Norrköpings kommun, som även svarade för de arkeologiska kostnaderna. Ansvarig för förundersökningen och rapportarbetet var Kjell Svarvar. Vid förundersökningen deltog även Petter Nyberg.

Områdesbeskrivning

Den aktuella sträckan av Söderleden löper genom ett område som utsatts för omfattande exploatering under sen tid. Vägsträckan kantas idag av bebyggelse och de senare kartorna över området, såsom häradskartan samt de ekonomiska kartbladen från 1940- och 1980-talet, visar på omfattande förändringar av landskapet och markutnyttjandet.

Enligt häradskartan och den äldre ekonomiska kartan har Ljurabäcken tidigare runnit i området för den planerade vägbyggnationen. Denna mynnar ut i Bråviken längre i öster men finns inte kvar i det aktuella området p g a dagens bebyggelse.

Ljura by/gårdstomt (RAÄ 115, Sankt Johannes socken) har varit belägen utefter ovan nämnda vattendrag och omnämns redan år 1384 (SOFI) i det historiska källmaterialet. År 1418 omnämns att Anders Magnusson erhåller jord i Jursla, Kvillinge socken och Hiurdla (Ljura), Sankt Johannes socken av sin morbror Magnus Ragvaldsson i utbyte mot jord- och torplägenheter (Ridderstad 1918).

Ljura återfinns som by bestående av fyra frälsehemman på en geometrisk ägoavmätning från år 1701 (LMS, akt D163-22:2). Enligt uppgift från fornminnesregistret skulle tomten ha avschaktats och överlämnats i samband med motorvägsbygge.

Syfte

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var att fastställa huruvida spår efter Ljura bytomt skulle komma att beröras av det planerade arbetsföretaget. Ifall fast fornlämning av mindre omfattning påträff-

fades skulle denna dokumenteras avseende karaktär och omfattning samt om möjligt dateras. Förundersökningens resultat skulle ligga till grund för länsstyrelsens fortsatta bedömningar i ärendet.

Metod och dokumentation

Den arkeologiska förundersökningen utfördes i form av en sökschaktsgrävning i det område inom fornlämningslokal RAÄ 115 som kom att beröras av den tilltänkta vägbyggnationen. Detta innebar att eventuella anläggningar och/eller kulturlager som påträffades skulle dokumenteras på plan- och profilritningar, lagerbeskrivningar och genom fotografering. Vid behov skulle relevant provtagning ske.

Resultat av kartstudier

Området för den planerade vägsträckningen berörde den nordvästra delen av en i fornminnesregistret registrerad by/gårdstomt, RAÄ 115, Sankt Johannes socken. Enligt uppgifter från fornminnesregistret utgörs det aktuella området av f d Ljura gård, sannolikt by, vilken omnämns redan år 1384. I samband med bygge av motorväg skulle tomten enligt uppgift ha avschaktats och övertäckts.

En karthistorisk analys över området visar dock att utsträckningen för Ljura by/gårdstomt är något felaktigt inprickad på fornminnesregistrets registerkartor och i FMIS. Den nuvarande inprickningen utgörs av ett ca 280 x 200 m (NNÖ-SSV) stort område beläget på bägge sidor av väg E22. Den nu utförda arkeologiska förundersökningen genomfördes i den NV kanten av detta område där den planerade väggrampen var tänkt att byggas. På häradskartan 1868-77 utgörs detta område av ängsmark belägen på bägge sidor om Ljurabäcken, ett hundratal meter NÖ om Ljura bytomt. På den tidiga ekonomiska kartan över området är läget oförändrat förutom att området väster om bäcken nu utgörs av åkermark.

Läget för Ljura bytomt är också detsamma på de tidigare lantmäteriakterna i form av en geometrisk ägoavmätning från år 1701 (akt D163-22:2) och storskifteskarta från år 1757 (D163-22:4). På dessa lantmäteriakter kan en backstuga urskiljas i det område där den arkeologiska förundersökningen nu genomförts. I protokollet till storskifteskartan omnämns området som "Åbacken" och backstugan ska enligt texten raseras.

Enligt samtliga studerade kartor har Ljura bytomt varit belägen ca 200 meter VSV om nuvarande inprickning i fornminnesregistret. Detta område utgörs idag av bebyggelse i stadsdelen Hageby.

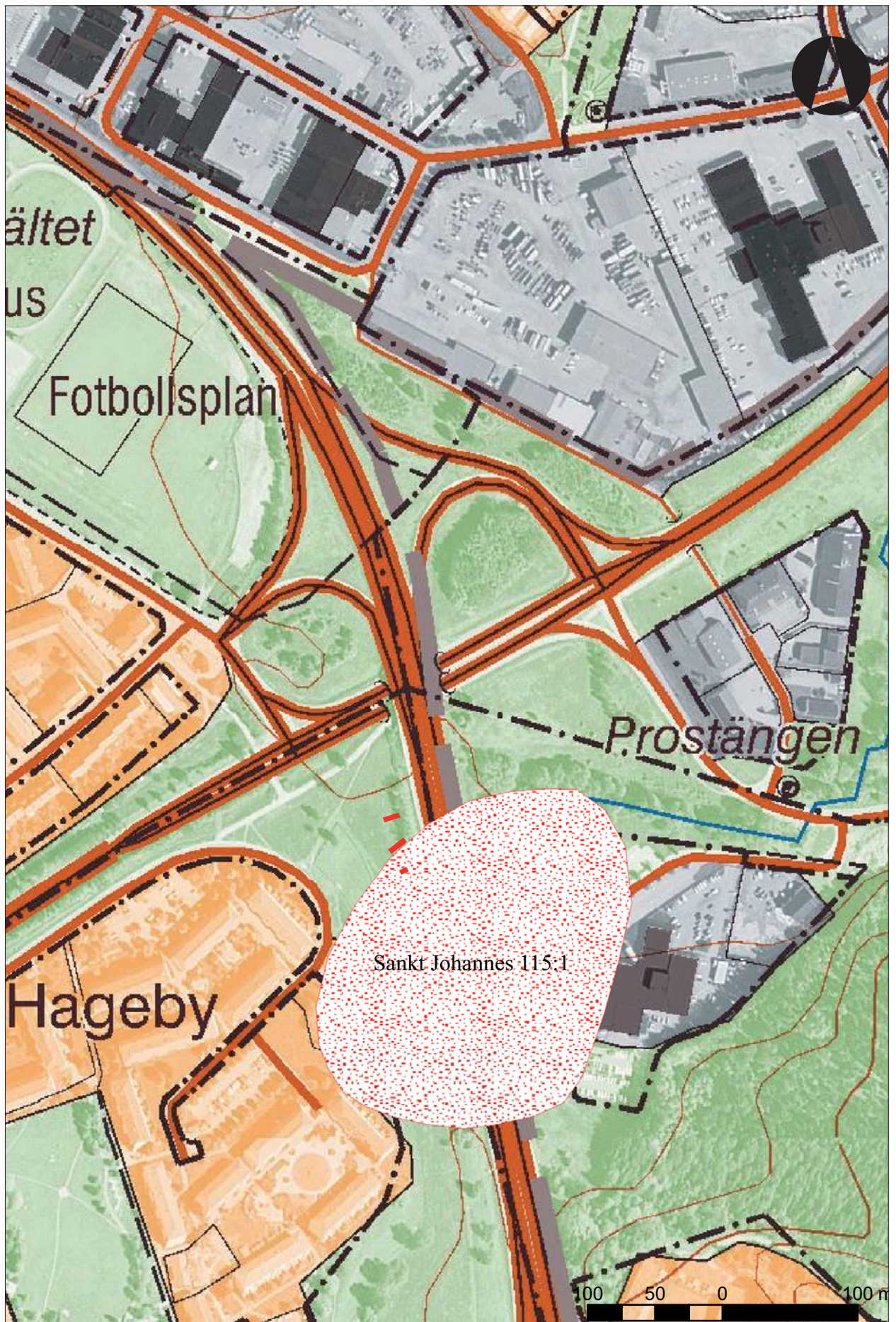

Fig 3. Undersökningsområdet där sökschakten och utsträckningen för Ljura bytomt enligt fornminnesregistret markerats. Skala 1:5000.

Resultat och tolkning

Vid den arkeologiska förundersökningen grävdes tre sökschakt, 8-11 m långa, 1 m breda och 1,2-2,4 m djupa. Samtliga schakt innehöll tjocka fyllnadslager bestående av asfalt, recent tegel, enstaka porslin och sågade brädor. Orörda lager av blålera påträffades på 1,2-2,4 meters djup. Inget av arkeologiskt intresse framkom och området har uppenbarligen varit utsatt för omfattande exploatering. Inga spår efter den backstuga som enligt de tidigare lantmäteriakterna funnits på platsen kunde iakttas under förundersökningen. Östergötlands länsmuseum bedömer att den aktuella nordvästra delen av fornlämningsområdet inte behöver omfattas av vidare arkeologiska undersökningar och anser efter utförda kartstudier att kartmarkeringen till RAÄ 115, Sankt Johannes socken bör justeras ca 200 meter åt VSV.

Referenser

Ridderstad A. 1918. *Östergötlands beskrivning. Del II:2*. Stockholm.

Fornminnesregistret, Sankt Johannes socken.

Häradskartan 1868-77, bladnamn Styrestad.

Lantmäteristyrelsens kartarkiv, LMS, akt D163-22:2.
Geometrisk ägoavmätning 1701.

Lantmäteristyrelsens kartarkiv, LMS, akt D163-22:4.
Storskifteskarta 1757.

www.sofi.se/ortnamnsregistret

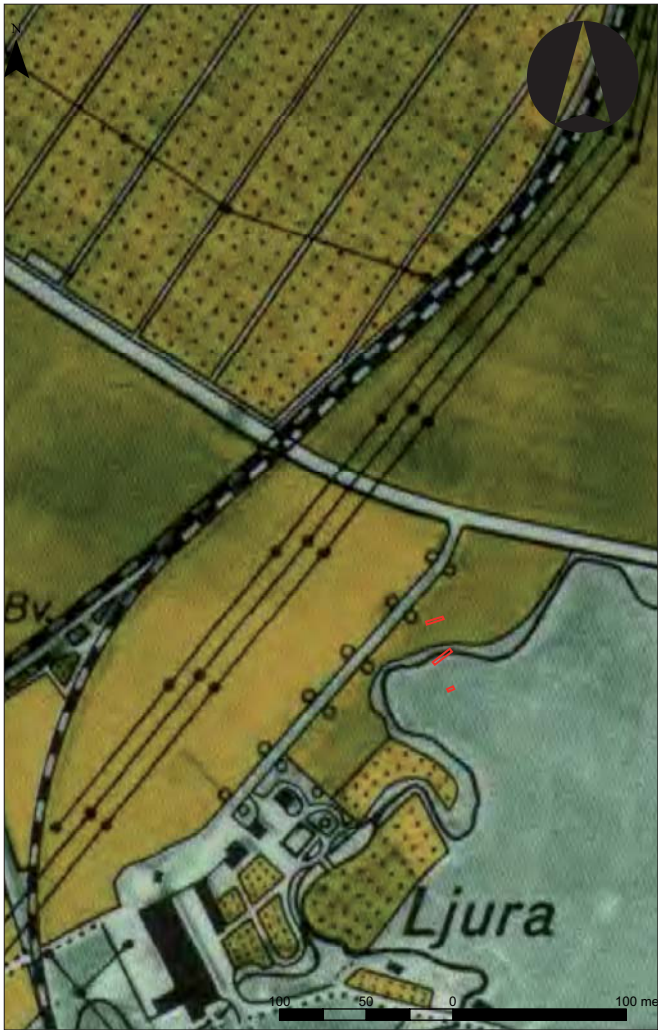

Fig 4. Utdrag ur Ekonomiska kartan 1948 med sökschakten markerade.

Fig 5. Utdrag ur Häradskartan 1868-77 med sökschakten markerade.

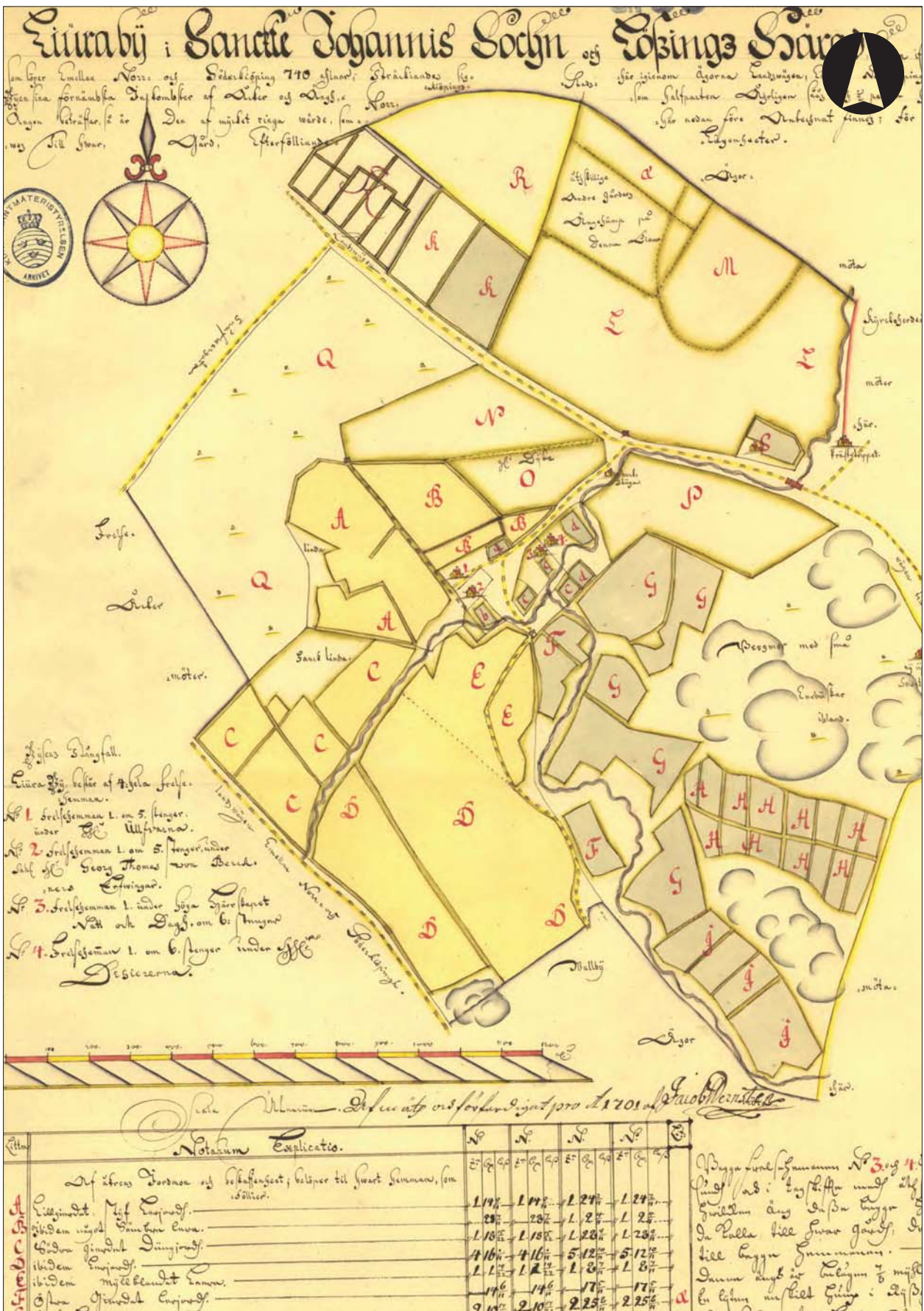

Fig 6. Utdrag ur geometrisk ägoavmätning från år 1701 föreställande Ljura by.

Tekniska uppgifter

Lokal	Trafikplats Ljura
Socken	S:t Johannes
Kommun	Norrköping
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnr	RAÄ 115, Sankt Johannes socken
Ekonomiska kartans blad	086 94 (8G 9e Norrköping)
Koordinater	X6495180 Y1523650
Koordinatsystem	Rikets
Höjdsystem	Rikets
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning
Länstyrelsens dnr	431-18504-05
Länsmuseets dnr	683/05
Länsmuseets konto	530412
Uppdragsgivare	Vägverket Region Sydöst
Kostnadsansvarig	Vägverket Region Sydöst
Projektansvarig	Kjell Svarvar
Personal	Petter Nyberg
Fältarbetstid	2006-01-10
Totalt undersöktes	Ca 30 löpmeter
Fynd	Nej
Foto filmnr	Nej
Analyser	Nej
Grafik	Johan Levin
Renritning	-
Grafisk form	Johan Levin

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.

Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket dnr 507-99-499
ISSN 1403-9273	Rapport 2006:65 © Östergötlands länsmuseum

Med anledning av planerad ombyggnation av trafikplats Ljura, E22-Söderleden, Norrköpings stad och kommun utfördes en arkeologisk förundersökning. Exploateringsytan berörde den Nordvästra delen av en i fornminnesregistret registrerad by/gårdstomt, RAÅ 115, Sankt Johannes socken.

Vid den arkeologiska förundersökningen grävdes tre sökschakt i området för den planerade vägbyggnationen. Inget av arkeologiskt intresse påträffades. Östergötlands länsmuseum gör bedömningen att den tilltänkta byggnationen kan vidtas utan ytterligare arkeologiska insatser.